

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze diplomové práce

Rozhodčí doložka v právní úpravě a praxi ČR

Vedoucí diplomové práce

Mgr. Ivana Hájková

Autor diplomové práce

JUDr. Aleš Pokorný

© 2015 ČZU v Praze

ROZHODČÍ DOLOŽKA V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ A PRAXI ČR

ARBITRATION CLAUSE IN LAW AND PRACTICE IN THE CZECH REPUBLIC

Souhrn

Rozhodčí smlouvy a rozhodčí doložky, jsou alternativou oproti klasickému soudnímu řízení. Jejich používání má mezinárodní charakter, kde právní předpisy upravující rozhodčí řízení jsou implementovány do mezinárodního práva. Dnes existuje řada rozhodčích soudů i typů rozhodčího řízení a každé má své pozitiva a negativa. Tato diplomová práce by měla poskytnout ucelený pohled na rozhodčí řízení a rozhodčí doložky v rámci práva České republiky v komparaci se zahraničními právními předpisy. Rozbor rozhodčího řízení ať už před rozhodci ad hoc nebo před stálým rozhodčím soudem by měl ukázat především na problematiku rozhodčích smluv a doložek a její specifika ke spotřebitelským rozhodčím smlouvám. Díky novele zákona o rozhodčím řízení je rozhodčí systém používaný dnes v České republice komplexní a ucelený.

Klíčová slova:

rozhodčí soud, soud, právo, rozhodnutí, rozhodčí doložka, doložka, klient

1. CÍL PRÁCE

Hlavním cílem práce je na základě provedeného výzkumu zjistit, jakým způsobem je rozhodčí doložka využívána advokáty ve městě Rakovník. Dílčím cílem je osvětlení problematiky rozhodčích doložek v právní úpravě a praxi ČR, čili vysvětlení pojmu „rozhodčí doložka“, čím se vyznačuje, jaké jsou její pozitiva a jaké jsou její rizika. Kde se rozhodčí doložka používá, kdo ji používá a na základě jakých právních předpisů. Dalším dílčím cílem je zmínka o spotřebitelských rozhodčích doložkách, jejich platné právní úpravě, aby bylo možné zjistit, jaké možnosti mají spotřebitelé, kteří jsou do těchto doložek vnuteni jednotlivými společnostmi, které mají tyto rozhodčí doložky součástí smluvních podmínek, které nelze odmítnout.

2. METODIKA PRÁCE

Za výzkumný design práce byla zvolena případová studie. Ta je zaměřena na detailní popis a analýzu jednoho či několika málo případů. „*Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů.*“ (Hendl 2005: 103) Charakteristickými znaky případové studie podle Yin jsou následující:

- „*případ jako předmět výzkumu případové studie je integrovaný systém s vymezenými hranicemi (prostorové i časové);*
- *zkoumání sociálního jevu se děje vždy v reálném kontextu, za co možná nepřírozenějších podmínek výskytu jevu;*
- *pro získání relevantních údajů jsou využívány veškeré dostupné zdroje i metody sběru dat.*“ (Yin 2003: 13 - 14 in Sedláček 2007: 97 - 98)

Jako zdroje analýzy byla využita kombinace primárních a sekundárních dat. Za primární data jsou považována ta, která vzešla z provedení vlastního výzkumu. Sekundární data jsou ta, která už někdo posbíral a publikoval. (Veselý, Nekola 2007)

Nejprve bylo provedeno studium dokumentů, tzv. desk research. „*Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.*“ (Hendl 2005: 204) Tato data mohou mít formu zpráv z médií, odborných publikací, výstupů z výzkumných projektů, databází státních a nestátních organizací, formálních a neformálních dokumentů atp. (Hirt 2013). Jako podkladové dokumenty této studie posloužily zejména zákony související s rozhodčí doložkou, rozhodci a rozhodčí smlouvou, dále dokumenty týkající se jednacíh řádů stálých rozhodčích soudů.

Sběr primárních dat proběhl formou kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů s advokáty působícími ve městě Rakovník. Na základě prostudovaných odborných materiálů byl vytvořen scénář rozhovoru. První série otázek byla zaměřena na institut rozhodčí doložky a její používání. Poté byla vytvořena skupina otázek orientovaná na výhody a nevýhody rozhodčích doložek. Třetí okruh otázek patřil právní úpravě rozhodčích doložek v ČR a podmínek častějšího používání doložek.

Na podzim 2014 byly provedeny celkem tři rozhovory. Rozhovory byly prováděny v přirozeném prostředí respondentů, v jejich zaměstnání. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány. Respondentům byl na začátku předložen informovaný souhlas s rozhovorem, nahráváním a zpracováním informací. Sjednání rozhovorů šlo dobře, všichni oslovení byli ochotní rozhovor poskytnout.

Případová studie ve městě Rakovník je věnována používání rozhodčí doložky advokáty v Rakovníku působících. Součástí studie je analýza rozhovorů s advokáty a má zkušenost s rozhodčí doložkou.

3. ROZHODČÍ DOLOŽKY - VÝSLEDKY ZKOUMÁNÍ A DOPORUČENÍ

Téma rozhodčích doložek jsem podrobil zkoumání u advokátů v našem městě Rakovníku. Výsledkem mého zkoumání, bylo zjištění, že advokáti v Rakovníku rozhodčí doložky občas použijí, ale pouze ty, se kterými mají dobré zkušenosti. Stejně tak je podle nich velmi důležitá hodnota sporu, protože při bagatelních sporech se z ekonomických důvodů použití rozhodčích doložek prodraží. Proto nemůžeme v obecné rovině říci, že použití rozhodčích doložek v praxi je levnější. Na druhou stranu je rozhodčí řízení rychlejší, a pokud by došlo v důsledku času ke ztrátě majetku žalované strany, je určitě výhodnější použít rozhodčí doložku, i za cenu vyšších vstupních nákladů. Také jsem zjistil, že pokud už se má advokát pro nějakou rozhodčí doložku rozhodnout, tak spíše je to rozhodce „ad hoc“ než nějaký rozhodce vybraný ze seznamu rozhodců zapsaných v jednacích řádech stálých rozhodčích soudů. Všichni respondenti potvrdili, že v naší republice mají rozhodčí doložky špatné renomé. Pokud budu brát v úvahu věk respondentů, tak s vyšším věkem klesá zájem o používání rozhodčích doložek v praxi.

Dále jsem věnoval velkou část práce mé zkušenosti s rozhodčí doložkou. Stalo se mi, že jsem půjčil peníze kamarádovi mé matky, který dělal v jedné firmě jednatele, a to 2x a vždy jsme do smlouvy o půjčce vložili rozhodčí doložku. V praxi to znamená, že v případě sporu nebude rozhodovat soud, ale rozhodce. Oba dva jsme s tímto postupem souhlasili, byla to naše společná vůle. Ještě jsme vybírali, jakou formulaci rozhodčí doložky použijeme. A abychom se zachovali nestranně, tak jsme výběr rozhodce nechali na jednacím řádu daného rozhodčího soudu. Dnes už bývalý kamarád mi peníze nevrátil a já jsem se tedy obrátil na rozhodčí soud dle rozhodčí doložky, aby rozhodl. Rozhodčí soud ustanovil rozhodce dle jejich jednacího řádu, který později rozhodl v naší věci. Nejdříve vyzval mě a protistranu, abychom se k dané věci vyjádřili a pak rozhodl. Rozhodl v obou případech v můj prospěch. Kamarád v mezidobí opustil pozici jednatele i společníka a nastoupil do firmy jiný jednatel s jinými ambicemi a začal obě rozhodčí doložky napadat před soudem. Napadal je z různých důvodů:

- a) smlouvy byly antidatované a jednatel společnosti BARC spol. s r.o. je podepsal v době, kdy už nebyl jednatelem společnosti BARC spol. s r. o.,
- b) smlouvy byly podepsány jednatelem, který byl osobou blízkou k mé matce,
- c) smlouvy jsou neplatné, protože nebyla dána možnost věc projednat před rozhodcem,
- d) smlouvy jsou neplatné, protože byl můj právní zástupce Michal Špirk provázaný s rozhodcem Luděk Lisse, tzn. že Luděk Lisse byl při rozhodování podjatý,
- e) smlouvy jsou absolutně neplatné ve smyslu rozsudku Vrchního soudu v Praze č.j. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009 tj. pro obcházení zákona.

Já jsem samozřejmě namítal, že ani jeden důvod protistrany se nezakládá na pravdě. Ke každé smlouvě o půjčce proběhlo jedno jednání před soudem I. stupně a pak jedno jednání před odvolacím soudem. V prvním případě bylo nařízeno ústní jednání a soudkyně měla zájem dobrat se k meritu věci, proto došlo k obsáhlému dokazování, na jehož konci bylo rozhodnutí v můj prospěch. Protistrana se odvolala, nicméně odvolací soud potvrdil rozsudek soudu I. stupně, čímž mi bylo dáno za pravdu. Proti rozsudku odvolacího soudu se již nelze odvolat.

Nicméně ve druhém případě u stejné smlouvy o půjčce, u stejné rozhodčí doložky jen s tím rozdílem, že to soudil jiný soudce, respektive jiná soudkyně, dospěl soud k opačnému názoru a dal zapravdu protistraně. Soudkyně v tomto druhém případě ani nenařídila ústní jednání a rozhodla takřikajíc „od boku“, kdy své rozhodnutí opřela, bez hlubšího posouzení podstaty věci, o rozhodnutí Vrchního soudu publikovaného pod R 45/2010 *„Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jejího určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem.“* Rozhodla tedy v můj neprospěch. Podal jsem tedy odvolání, ve kterém jsem se chtěl dobrat podstaty věci. Přišlo mi divné, že na stejnou smlouvu o půjčce můžou být dva úplně rozdílné rozsudky. Očekával jsem, a v právním státě by to tak mělo být, že když v jednom případě soud I. stupně rozhodne jedním způsobem a odvolací soud tento způsob potvrdí, tak ve druhém případě, když soud I. stupně rozhodne opačně, tak odvolací soud chybu soudu I. stupně opraví a rozhodne stejně jako jiný odvolací soud v téže věci. Omyl. Ten druhý odvolací soud totiž také potvrdil rozhodnutí soudu I. stupně. Takže na dvě stejné smlouvy o půjčce existují 2 stejná rozhodnutí rozhodce, ale bohužel 2 různá rozhodnutí soudu I. stupně a stejně tak 2 různá rozhodnutí soudů odvolacích. Z toho je patrné, že „ruka ruku myje“, a jeden soudce druhého nepodrazí, proto oba odvolací soudy potvrdily rozhodnutí soudů I. stupně.

Proto souhlasím s tezí, že právo jako takové není ani bílé a ani černé, je šedivé a záleží na pohledu a výkladu každého soudce, na jakou stranu se přikloní. Beru to samozřejmě i jako problém, kdy v „právním“ státě, kdy očekáváte, že se všichni budou řídit stejným právem, najednou zjistíte, že nezáleží na právu jako takovém, ale na soudci, jak si dané právo vykládá. A aby toho nebylo málo, tak co soudce, to jiný výklad práva.

4. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KNIŽNÍ LITERATURA

- BĚLOHLÁVEK, A.J. – Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ISBN 978-80-7179-342-7
- BĚLOHLÁVEK, A.J. – Rozhodčí řízení v zemích Evropy, ISBN 978-80-7400-452-0
- BOBEK, M.: BŘÍZA, P.: KOMÁREK, J. – Vnitrostátní aplikace práva Evropské Unie, ISBN 978-80-7400-377-6
- HENDL, J.: - Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, ISBN 80-7367-040-2
- SEDLÁČEK, M. - Designy kvalitativního výzkumu. Případová studie. In
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. - Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 96-112, ISBN 978-80-7367-313-0
- VESELÝ, A., NEKOLA, M. - Sběr a analýza dat. In Veselý A. a kol. - Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe, s. 157-190, ISBN 978-80-86429-75-5
- KOCINA J., POLÁČEK B., a kol. – Aktuální otázky rozhodčího řízení, ISBN 978-80-7380-349-0
- LISSE L. – Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení, ISBN 978-80-7357-645-5
- LISSE L. – Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem, ISBN 978-80-7201-874-1
- ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha: ASPI, 2002, 219 s.
- ZÁKON č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonů rozhodčích nálezů
- BANDÚROVÁ, M.: Rozhodčí doložka a plná moc. Právní rozhledy, r. 2009, č. 8, s. 293.
- SLOVÁČEK, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, r. 2009, č. 7-8, s. 46-48.
- ŠVESTKA, J. SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol.: Občanský zákoník I. Komentář, 1. vyd., C.H.Beck, Praha 2008, s.485-488.
- PELIKÁN, T.: Jednostranná změna smluvních podmínek ve světle návrhu nové evropské směrnice o právech spotřebitelů. Bulletin advokacie, r. 2009, č. 7-8, s. 49-53

Další literatura a odborné články po konzultaci s vedoucí diplomové práce

- Drápal L., Bureš J. a kol. – Občanský soudní řád, ISBN 978-80-7400-107-9
- Hurdík J. – Základy soukromého práva, ISBN 978-80-210-2001-6

INTERNETOVÉ ZDROJE A ODKAZY

- Hirt, T. 2013. Toušek, L.: Desk research. [online 01.02.2015]. Dostupné z <http://www.antropologie.org/cs/vyzkumy-a-analyzy/metodologie/72-desk-research>

Český překlad směrnice publikovaný na portálu www.eur-lex.europa.eu

Stejně i v překladu anglickém a německém

Rozhodnutí ESD z 26. října 2006 ve věci C 168/05, Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL,